

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ

**К. М. Краус; В. В. Карцева, кандидат економічних наук;
Н. М. Краус, кандидат економічних наук**

Забезпечення сталого розвитку національної економіки України за умов становлення ринкових відносин безпосередньо пов'язане з ефективністю фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств. Функціонування українських суб'єктів господарювання протікає в умовах невизначеності й обмеженості фінансових ресурсів, що актуалізує завдання їх фінансової стабілізації.

Особливого значення набувають теоретичні розробки з проблем формування ефективної стратегії фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації України, спрямованої на максимізацію кінцевих фінансових результатів при мінімумі витрат з урахуванням макроекономічних тенденцій розвитку й особливостей функціонування вітчизняної системи Укоопспілки.

Унаслідок недостатнього досвіду роботи в ринкових умовах складні завдання управління споживчою кооперацією України часто вирішуються методом «спроб і помилок». Саме тому дослідження питань, пов'язаних із формуванням стратегії фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації, має не лише теоретико-пізнавальне, але й господарсько-практичне значення.

В економічній літературі теоретичні та методичні аспекти формування стратегії діяльності підприємств споживчої кооперації досліджували такі вчені, як С. Бабенко, М. Балабан, В. Власенко, І. Дем'яненко, Т. Керанчук, І. Маркіна, В. Семенович та ін.

Здобутки цих вчених дозволили вирішити важливі питання, пов'язані з удосконаленням діяльності підприємств системи Укоопспілки в ринкових умовах за рахунок підвищення

конкурентоспроможності, гнучкості, впровадження інновацій. Малодослідженими залишаються особливості розробки стратегії фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації. Необхідність вирішення цих питань, їх практична затребуваність, зумовили дане дослідження.

Метою статті є дослідження та узагальнення методичних аспектів формування стратегії фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації.

Підприємства системи Укоопспілки, функціонуючи в середовищі гострої конкуренції, змушені шукати додаткові сильні свої сторони, розширювати та диверсифікувати свою діяльність з надання товарів і послуг народного споживання в умовах хронічної нестачі коштів на оновлення матеріально-технічної бази.

Виконання цих завдань потребує якісних змін в управлінні діяльністю підприємств споживчої кооперації за рахунок формування та реалізації активної, зорієнтованої на майбутнє, стратегії стабілізації, побудованої на діалектичному зв'язку між намаганням забезпечити прибутковість, зменшити ризики, досягти стабільності й передбачуваності розвитку соціально-економічних процесів.

Основою розробки вищезазначеної стратегії є механізм фінансової стабілізації [8, с. 46]. Дія методів і важелів цього механізму повинна спрямовуватись на максимізацію кінцевих фінансових результатів, а в обґрунтуванні окремих його структурних ланок, їх взаємозв'язку, інструментарію застосування та активізації слід враховувати макро- та мікроекономічні тенденції розвитку й функціонування системи споживчої кооперації України.

Механізм фінансової стабілізації – це вектор зусиль як по вертикалі (організаційної складової), так і по горизонталі (економічної складової), кількісна та якісна визначеність соціально-економічних взаємозв'язків і пропорцій між підсистемами підприємства, що забезпечує прийняття управлінських рішень, втілення їх у життя, єдність усіх економічних процесів [10, с. 7].

Ми вважаємо, що механізм фінансової стабілізації підприємств споживчої коопера-

ції передбачає створення та взаємоузгоджене функціонування макро- та мікроекономічних методів і важелів, спрямованих, при наявності необхідного методичного, інформаційного, нормативно-правового, організаційно-інфраструктурного, фінансово-економічного забезпечення, на досягнення фінансової рівноваги, на забезпечення конкурентоспроможності їх послуг в динамічних умовах оточуючого середовища (рис. 1).

Рис. 1. Схема структуроутворюючих елементів механізму фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації України

Механізм фінансової стабілізації підприємств є оптимальною сукупністю форм, структур, методів, засобів і функцій управління, яка має формувати через економічні важелі його відносини із зовнішнім середовищем із метою забезпечення цілеспрямованого оперативного регулювання діяльності для відповідності фактичного стану підприємства заданим параметрам.

Нормативно-правове забезпечення механізму фінансової стабілізації підприємств спо-

живчої кооперації – це чинне законодавство, яке регулює їх діяльність за визначеними напрямками [10, с. 9]. Складовими нормативного забезпечення є закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази міністерств і відомств, постанови органів управління споживчої кооперації, контракти, договори.

Спираючись на відповідні правові положення та економічні закони уряд, Укоопспілка, споживчі спілки та товариства розробляють

необхідні тарифи, ставки, розцінки, норми, які відносяться до методів стабілізації, що разом з її важелями (цінова політика, система пільг, система санкцій, пайові внески) входять до складу організаційно-економічного забезпечення. Їх необхідно розглядати як засоби впливу на процес діяльності з метою досягнення визначених цілей.

До складу інформаційного забезпечення механізму фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації належить внутрішня та зовнішня інформація. Безперечно, її роль в управлінні ефективністю діяльності є неocenенною. Так, зовнішня інформація представлена даними про попит на продукцію, платоспроможність покупців, переваги конкурентів, а внутрішня – даними про власне потенціал, що дає можливість підприємствам споживчої

кооперації, використовуючи чинне законодавство, економічні закони, методи й важелі управління, формувати реальний, результативний механізм фінансової стабілізації.

Методичний інструментарій механізму фінансової стабілізації перебуває на стадії становлення [9, с. 79]. У ринкових країнах у процесі формування основних стратегічних завдань широко використовуються методи, що ґрунтуються на теорії циклічного розвитку підприємства й визначенні довгострокових цілей діяльності залежно від фази життєвого циклу, на якій перебуває підприємство.

На нашу думку, формування стратегії фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації має здійснюватися поетапно та передбачати послідовність таких дій (рис. 2):

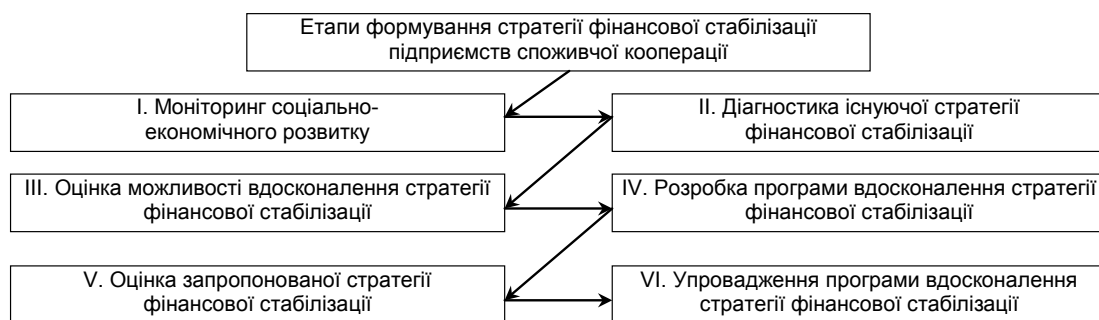

Рис. 2. Етапи формування стратегії фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації

На етапі моніторингу соціально-економічного розвитку підприємств споживчої кооперації за рахунок використання спеціальних методів дослідження (розрахунково-аналітичного, балансового) [5, с. 41] необхідно здійснити комплексний аналіз результатів їх господарсько-фінансової діяльності, вивчити динаміку найважливіших кількісних і якісних показників. Це є необхідним для визначення існуючих проблем, тенденцій розвитку та подальших перспектив функціонування підприємств.

Діагностика існуючої стратегії фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації дає можливість своєчасно визначати проблеми, причини їх виникнення й систему дієвих заходів. Для діагностики запропоновано використовувати метод аналізу ієрархій [6, с. 95]. Даний вибір пояснюється тим, що оцінити

діючу стратегію лише на основі кількісної інформації неможливо, а за допомогою обраного методу в процесі діагностики враховуються всі можливі параметри.

Метод аналізу ієрархій дозволяє використовувати релевантну інформацію різного виду, включаючи точні дані – кількісну інформацію, і неточні, – отримані інтуїтивно, з досвіду, з урахуванням думок і припущень. На основі методу аналізу ієрархій для проведення діагностики розроблено алгоритм, сутність якого полягає у поетапному встановленні пріоритетів елементів існуючої стратегії фінансової стабілізації, з урахуванням досвіду експертів із визначеної проблеми [11, с. 8].

Оцінюючи можливості удосконалення стратегії фінансової стабілізації підприємств, необхідно здійснити:

- пошук можливостей (засобів, методів, важелів), оптимальна сукупність яких дозволить покращити стратегію для досягнення нею своєї мети. Здійснення даного процесу базується на поглядах і пропозиціях експертів, у ролі яких мають виступати фахівці-практики різних рівнів управління споживчою кооперацією, спираючись на отримані результати діагностики існуючої стратегії фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації та визначених напрямках її вдосконалення;

- оцінку виявлених можливостей, тобто визначення за методом аналізу ієрархій значущості пропозицій експертів щодо вдосконалення механізму управління ефективністю діяльності підприємств;

- визначення способів удосконалення стратегії.

Програма вдосконалення стратегії фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації є детальним планом заходів, що мають бути вжиті, ресурси та відповідальність за їх виконання [1, с. 118]. Зміст програми зумовлюється результатами оцінки можливостей удосконалення стратегії, метою фінансової стабілізації діяльності підприємств, їх завданнями та особливостями функціонування в сучасних умовах господарювання.

Оцінка запропонованої стратегії фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації передбачає поетапне встановлення пріоритетів елементів цієї стратегії для визначення імовірного результату її реалізації. Для проведення оцінки рекомендується використовувати метод аналізу ієрархій [2, с. 9]. Залежно від отриманого результату оцінки можливі такі дії:

1. Впровадження програми вдосконалення при отриманні позитивного результату оцінки запропонованих змін, який полягає у досягненні стратегією фінансової стабілізації своєї мети: забезпечення відповідності фактичного стану заданим параметрам [4, с. 119].

2. Кардинальний перегляд розробленої програми, тобто повторна оцінка можливостей удосконалення та внесення відповідних коректив.

3. Коригування розробленої програми вдосконалення відповідно до змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

На цьому етапі формування стратегії фінансової стабілізації підприємств доцільно також здійснити економіко-математичне моделювання, що дає можливість з певною імовірністю визначити динаміку показників залежно від зміни чинників, які впливають на розвиток фінансових процесів у майбутньому. Результати економіко-математичного моделювання кладуться в основу техніко-економічних розрахунків планових завдань і прогнозів.

На етапі впровадження програми вдосконалення стратегії фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації ключовою управлінською функцією є організація контролю за перебігом виконання розробленої програми вдосконалення через не прогнозовані збурення у внутрішньому та зовнішньому середовищі [3, с. 41]. Особливе значення на цьому етапі роботи, на нашу думку, має популяризація позитивних змін серед працівників підприємства для підтримання впевненості в досягненні поставленої мети.

Вміле застосування названих методів розрахунку і обґрунтування особливостей стратегії фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації, а також використання комп'ютерної техніки дасть можливість розробити її оптимальний варіант і низку альтернативних програм на випадок змін з незалежних від кооперативних організацій причин.

Запропонована схема формування стратегії фінансової стабілізації підприємств споживчої кооперації визначає логіку даного дослідження та сприяє підвищенню ефективності діяльності.

Активне використання всіх зазначених елементів стратегії в оптимальній послідовності, постійне їх корегування відповідно до змін зовнішнього та внутрішнього середовища, обґрунтована та своєчасна реалізація механізму фінансової стабілізації підприємств сприяють прискоренню їх економічного розвитку, позначаються на їх конкурентоспроможності та впливають на підвищення ефективності діяльності.

Сучасний стан реформування економіки України потребує такої політики і стратегії підприємств споживчої кооперації, які дозволяють підтримувати стійкість і конкурентоспроможність у довгостроковому періоді.

Ефективність стратегії фінансової стабілізації залежить від адекватності сприйняття та повноти врахування різних аспектів зв'язків підприємства. За таких умов суб'єкт господарювання може забезпечити власний розвиток за рахунок побудови дієвого механізму формування стратегії розвитку, що набуває особливої важливості і, між іншим, складності в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Практична реалізація стратегії фінансової стабілізації має базуватися на зазначених методологічних засадах, ігнорування яких призводить не тільки до невідповідності запланованого реальним умовам господарювання, а й може спричинити падіння ефективності діяльності як окремих підприємств, так і системи споживчої кооперації України в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

- Біла О. Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств / О. Г. Біла // Фінанси України. – 2007. – № 4. – С. 112–118.
- Дем'яненко І. В. Фінансова стабілізація підприємств у трансформаційному періоді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 / Ін-т аграр. економіки УААН. – К., 2001. – 21 с.
- Кирич Н. Ефективне використання трудових ресурсів як фактор стабілізації функціонування підприємств / Н. Кирич // Україна: аспекти праці. – 2008. – № 3. – С. 39–42.
- Комарницький І. Маркетинг інвестиційного продукту комерційного банку в умовах стабілізації фінансового ринку: регіональна 2003. диверсифікація / І. Комарницький, Р. Комарницька // Регіональна економіка. – РІК. – № 1. – С. 117–127.
- Лагун М. І. Методика системного підходу до формування комплексу показників фінансового стану підприємства / М. І. Лагун // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 6. – С. 40–44.
- Макаренко І. О. Сучасні механізми стабілізації діяльності підприємств харчової промисловості / І. О. Макаренко // Актуальні Проблеми Економіки. – 2006. – № 2. – С. 93–100.
- Маркіна І. А. Формування ефективності концепції управління споживчою кооперацією України як соціально-економічною системою / Маркіна І. А. // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – 2005. – № 1. – С. 78–86. – (Серія «Економічні науки»).
- Мороз О. М. Методологічні аспекти розробки стратегії підприємства / О. М. Мороз, Г. А. Рудомін // Регіональні перспективи. – 2000. – № 2–3. – С. 46–47.
- Підлипна Р. П. Напрями розвитку стратегічного аналізу в торгівлі / Р. П. Підлипна // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – 2009. – № 1. – С. 78–82. – (Серія «Економічні науки»).
- Ревенко О. В. Стратегічне управління розвитком підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / О. В. Ревенко. – Х., 2007. – 20 с.
- Семенович Т. А. Організаційно-економічний механізм стабілізації фінансового стану транспортних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / Т. А. Семенович. – К., 2005. – 20 с.